

Kiralama işlemlerinde kullanılan raporlama esaslarının işletme finansal yapısı ve karlılığı üzerine etkileri: Perakende sektörü örneği*

Hilal Merve Alagöz^{a**}, Figen Zaif^b

^aArş. Gör., Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi S.B.B.F., Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, Konya 42080, TÜRKİYE. e-posta: merve.alagoz@gidatarim.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2623-1638>

^bProf. Dr., Hacı Bayram Veli Üniversitesi İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, Ankara 06500, TÜRKİYE. e-posta: figenzaif@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0433-5329>

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Geliş Tarihi: 07.02.2020
Kabul tarihi: 14.08.2020
Çevrimiçi Kullanım
Tarihi: 28.10.2020
Makalenin Türü: Araştırma makalesi

Anahtar Kelimeler:

TFRS 16, TMS 17,
Finansal Kiralama,
Yapısal Aktifleştirme
Modeli, Perakende
Sektörü

Ocak 2019 tarihinde yayınlanan TFRS 16 Kiralama Standardı ile kiralama işlemleri üzerindeki faaliyet kiralaması ve finansal kiralama ayırımı son verildi. Yeni standarda göre tüm kiralama işlemleri finansal kiralaması işlemi gibi sınıflandırılacak ve buna uygun raporlama yapılacaktır. Bu düzenlemenin getirdiği değişiklikler özü itibarıyla aynı olan kiralama işlemlerinin farklı raporlama esaslarına göre sunulmasının önüne geçilmiştir. Çalışmada TFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın getirdiği değişikliklerin etkisi Türkiye, Almanya ve İngiltere'deki perakende işletmeleri üzerinden incelenmiştir. Analiz kapsamında perakende işletmeleri tekstil perakendesi, gıda perakendesi ve teknoloji perakendesi olarak üzere 3 farklı alt sektörlerle ayrılmış ve bu alt sektörlerdeki işletmelerinin önemli finansal oranları incelenmiştir. Analize konu olan oranlar işletmelerin finansal gücü, yönetim performansı ve yatırım performansının değerlendirilmesinde kıstas olarak kullanılmıştır. Analiz sonucunda göre en çok etkilenen işletmelerin; tekstil perakendesi işletmelerinde Boyner Perakende ve Tekstil Yatırımları A.Ş.(Türkiye), gıda perakendesi işletmelerinde Metro AG (Almanya) ve teknoloji perakendesi işletmelerinde Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş.(Türkiye) olduğu tespit edilmiştir.

* Bu makale Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Figen Zaif danışmanlığında Hilal Merve Alagöz tarafından 2019 yılında hazırlanan "Kiralama İşlemlerinde Kullanılan Raporlama Esaslarının İşletme Finansal Yapısı ve Karlılığı Üzerine Etkileri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Sorumlu yazar /Corresponding Author

Effects of reporting basis used in leasing transactions on financial structure and profitability: A case study on retail companies

ARTICLE INFO

Received: 07.02.2020
Accepted: 14.08.2020
Available online: 28.10.2020
Article Type: Research
article

Keywords:

IAS 17, IFRS 16,
Leasing, Constructive
Capitalization Method,
Retail Sector

ABSTRACT

With the IFRS 16 published in January 2019, the operating lease and financial lease distinction on leasing transactions was terminated. According to IFRS 16, all leasing transactions will be classified as financial leasing transactions and reporting will be made accordingly. It is prevented that the leasing transactions, which are essentially the same as the amendments brought by this regulation, are presented on different reporting basis. In the study, the amendments brought by IFRS 16: Leases Standard were examined through retail companies in Turkey, Germany and England. Within the scope of the analysis, the retail sector was divided into 3 different sub-sectors as textile retail, food retail and technology retail, and the important financial ratios in these sub-sectors were examined. The rates subject to the analysis have been used as criteria in evaluating the financial power, management performance and investment performance of the firms. According to the results of the analysis, the firms that are most affected are Boyner Perakende ve Tekstil Yatırımları A.Ş. (textile retail industry), Metro AG (food retail industry) and Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. (technology retail industry).

1.Giriş

Muhasebeleştirme açısından duruma baktığımızda yaygın olarak kullanılan varlık kiralama işlemleri, yakın zamana kadar işletmelerin finansal tablolarında TMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı ile düzenlenmekteydi. Bu standart genel olarak finansal kiralama türündeki işlemlerin düzenlenmesine ağırlık vermekte ve faaliyet kiralaması olarak nitelendirilen tüm kiralama işlemlerinin finansal tablolara sadece gider olarak yansımaktaydı. Ancak standardın ortaya koyduğu bu durum özü itibariyle benzer olan işlemlerin finansal tablolarda farklı raporlama esaslarına göre sunulmasına sebep olmaktadır. Bu durum karşısında getirilen eleştirilere 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe giren TFRS 16: Kiralamalar Standardı ile cevap verilmeye çalışıldı.

Bu çalışmanın amacı TMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı'nın yürürlükte olduğu döneme ait finansal tabloların TFRS 16: Kiralamalar Standardı'na uyumlaştırılması ve bu işlemde elde edilen yeni finansal tablo kalemlerinin ve önemli finansal oranların geçirdiği değişimin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın ikinci bölümünde konuya ilişkin literatür taramasına ve son bölümde ise TFRS 16 Standardının perakende sektörü üzerindeki etkisinin analizine ve sonuçlarına yer verilmiştir.

2. Kiralama işlemlerini inceleyen çalışmalar

Kiralama işlemleri uygulamada kullanılmaya başladığından beri muhasebe açısından da önemli bir yere sahip olmuştur. TFRS 16'nın getirdiği yeni yaklaşımı anlamak için konu hakkında detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. Literatürü öncelikli olarak teorik ve ampirik çalışmaların bağlamında değerlendirip, ardından bu çalışmalarda kullanılan finansal oranlar özet bir tabloda sunulmuştur.

Faaliyet kiralamasının tüm etkilerinin finansal tabloların dışında tutulması finansal bilgiyi taşıması gereken gerçeğe uygunluk, şeffaflık ve karşılaştırılabilirlik gibi unsurlardan yoksun kılıyordu. Bunun sonucunda analistler, yatırımcılar ve akademisyenler bilanço dışı tutulan bu bilgilerin finansal tablolara taşınması konusunda çeşitli modeller geliştirmiştir. Çalışma kapsamında faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi ve bu durumun finansal oranlar üzerine etkisini iki farklı boyut üzerinden ele alan bir literatür taraması yapılmıştır. Bunlar detaylarıyla aşağıda verilmiştir.

Nelson (1963)'de yayınladığı "Capitalizing Leases--the Effect On Financial Ratios" adlı çalışmasıyla aktifleştirmenin finansal oranlar üzerindeki etkisini inceleyen literatürdeki ilk çalışma olmuştur. Çalışma ABD'deki 11 farklı şirkete ait bilanço dışı kiralama bedellerinin aktifleştirilmesi sonucunda oluşan yeni finansal oranların anlamlılığını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada aktifleştirme öncesi ve sonrası toplam 15 farklı finansal oranın değişimi incelenmiş ve bunun sonucunda oranlar üzerinde önemli değişiklikler saptanmıştır. Çalışmanın sonucunda aktifleştirme olmaksızın yapılan finansal oran analizlerinin gerçek dışı sonuçlar sunduğu yargısına varılmıştır.

Ashton (1985) Nelson'un yaptığı ABD uygulamalı çalışmayı İngiltere'deki şirketlerin üzerinde uygulamıştır. Araştırmada örneklem olarak 23 şirketin verilerine ulaşılmıştır. Ashton'un (1985) çalışmadaki temel iddiası kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin belirli finansal durum tablosu ve gelir tablosu kalemlerini ve hatta buralardaki değişikliklerin finansal oranlar üzerinde de ciddi değişikliklere yol açacağıdır. 8 farklı finansal oran üzerinden yapılan çalışmada sadece borç/öz sermaye oranı hissedilir ölçüde değişme göstermiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen verilerin dar kapsamlı bir sonuç verdiğine ve buna bağlı olarak geneli temsil gücünün olmadığına karar verilmiştir.

Imhoff ve diğerleri (1991) literatürdeki birçok çalışmaya yön verecek olan kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesine dair ilk makalesini 1991'de yayınlamıştır. Çalışmaları önerdikleri aktifleştirme modelinin yanı sıra kiralama işlemlerinin varlıklar, yükümlülükler ve net gelir üzerindeki etkisinin nasıl uygulanacağına dair de ayrıntılı bir rehber niteliği taşır. Makalenin amacı, makalede geliştirilen yapısal aktifleştirme yöntemi ile faaliyet kiralamasının yoğun olarak yapıldığı işletmelerin risk ve performanslarının bu kiralamadan ne denli etkilendiğini saptamaktır. Çalışma faaliyet kiralamasının farklı düzeylerde kullanıldığı 7 sektörde toplamda 14 işletme üzerinde gerçekleştirilmiştir. Şirketlerin aktifleştirme öncesi ve sonrası toplam varlık karlılığı ve toplam borç/özsermaye oranı üzerinden finansal oranların değişim düzeyleri incelenmiş ve sonucunda oranlar üzerinde önemli bir değişiklik saptanmıştır.

Imhoff ve diğerleri (1993) işletmelerin faaliyet kiralamasından kaynaklı dipnotlarının hissedar temettülerinin ve yöneticilere verilen ücret ve teşviklerin belirlenmesinde ne denli etkisinin olduğunu belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda bir önceki çalışmalarında ortaya attıkları yapısal aktifleştirme yöntemini ve farklı finansal bilgi kullanıcı grupları tarafından kullanılan bir başka aktifleştirme yöntemini kullanmışlardır. Faaliyet kiralamasının yoğun olarak kullanıldığı 51 perakende ve 29 havayolu işletmesi üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmayla FASB (Financial Accounting Standard Board) ve SEC (Security Exchange Commission)'in ileride yürütecekleri araştırmalara yol göstermişlerdir.

Ely (1995) çalışmasında faaliyet kiralaması işlemini mülkiyet hakkı kapsamında ele almıştır. Faaliyet kiralaması işleminin özsermaye riskini ne denli etkilediğini yatırımcı açısından ele almıştır. Çalışma faaliyet kiralaması bilgisine ulaşılabilen 212 farklı işletme üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda faaliyet kiralaması ile özsermaye riski arasında güçlü bir bağlantı saptanmıştır. Ayrıca yapılan aktifleştirme işlemleri sonrasında önemli finansal oranların daha gerçeğe uygun bir sonuç verdiği belirlenmiştir.

Imhoff ve diğerleri (1997) çalışmasında ilk olarak 1991 yılında ortaya attıkları yapısal aktifleştirme yöntemini kullanarak yeni oluşan finansal oranlarla mevcut oranların karar alma sürecindeki etkinliğini incelemiştir. Önceki çalışmada ihmal edilen gelir tablosu etkisi bu çalışmada dikkate alınmıştır. Çalışmanın sonucunda yapısal aktifleştirme yöntemiyle finansal tablolara taşınan faaliyet kiralaması işlemlerinin şirket değerlemesinde ve çeşitli karar alma süreçlerinde daha sağlıklı bir sonuç verdiği saptanmıştır.

Beattie Edwards ve Goodacre (1998) çalışmasında Imhoff tarafından ortaya atılan yapısal aktifleştirme yöntemini 300 şirketin 14 yıllık finansal verileri üzerinde uygulamıştır. Bunun sonucunda yapısal aktifleştirme ile elde edilen yeni oranların işletme çevresindeki çok çeşitli finansal bilgi kullanıcılarının karar alma süreçlerinde belirgin bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada faaliyet kiralamasının yoğun olarak kullanıldığı hizmet sektöründe, aktifleştirme sonrası aktif karlılığı oranının ve aktif devir hızının belirgin değişiklikler gösterdiği gözlemlenmiştir.

Bennett ve Bradbury (2003) çalışmalarında Yeni Zelanda borsasında işlem gören 38 şirketin kiralama işlemlerine dair olan bilanço dışı bilgilerini yapısal aktifleştirme yöntemi ile şirketlerin

finansal tablolarına taşımaya çalışmışlardır. Bunun devamında oluşacak yeni finansal oranlarla faaliyet kiralamasının aktifleştirilmesinin sonuçlarını değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda aktifleştirme toplam yükümlülüklerde önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca işletmelerde genel itibariyle kaldıraç oranlarında artış ve karlılık ve likidite oranlarında ise azalış saptanmıştır.

Durocher (2008) çalışmasında yapısal aktifleştirme modelini şirket bazlı bazı varsayımlar kullanarak genişletmiş ve bu modeli Kanada borsasında işlem görüp faaliyet kiralaması bilgisine ulaşılabilir 68 şirketin 2002-2003 yıllarındaki finansal verileri üzerinde gerçekleştirmiştir. Burada değerlendirme kriteri olarak kullanılacak oranlar finansal güçlülük, yönetim performansı ve yatırım performansı olarak gruplandırmıştır. Sonuç olarak aktifleştirme sonrası elde edilen tüm oranlarda önemli değişiklikler gözlemlenmiştir.

Fülber, Lirio Silva ve Pferdehirt (2008) çalışmalarını faaliyet kiralamasının yapısal aktifleştirmesini DAX 30, MDAX ve SDAX olmak üzere Almanya'nın 3 temel endekslerinde bulunan 90 şirketin 2003-2004 yılları arasındaki finansal tabloları üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Çok çeşitli finansal oranlar üzerinden gerçekleştirilen analizde özellikle moda ve perakendecilik sektörünün önemli derecede etkilendiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra aktifleştirmenin doğrudan varlık ve yükümlülük kalemlerini etkilemesi sebebiyle bu kalemlerle ilişkili finansal oranların önemli derecede etkilenmesi beklenirken, karlılık oranlarının daha az etkileneceği sonucuna varılmıştır.

Duke, Hsieh ve Su (2009) çalışmalarında 2003 yılında Standard and Poor's endeksinde yer alan 500 şirketin faaliyet kiralamalarının yapısal aktifleştirmeye tabii tutulması sonucunda oluşacak değişimi gözlemek istemişlerdir. Bunun sonucunda çalışma finansal tablolarında faaliyet kiralamasına ilişkin açıklamaların bulunduğu 366 tane şirketin üzerinden örneklemelerini oluşturmuşlardır. Analizde; borç öz kaynak oranı, borç toplam varlık oranı, varlık getirisi, faiz ve kira gideri karşılama oranı ve cari oranı olmak üzere beş farklı finansal oran kullanılmıştır. Çalışma sonucunda şirket başına ortalama 450 milyon Amerikan Doları faaliyet kiralamasından kaynaklı varlığın ve 582 milyon Amerikan Doları faaliyet kiralamasından kaynaklı yükümlülüğün bilanço dışı bırakıldığı saptanmıştır. Bu tutarlara göre toplam yükümlülüklerin %11 ve toplam varlıkların %4'ü finansal tablolar dışında tutulmaktadır. Bu durum finansal bilgi kullanıcılarının gerçeğe uygun, şeffaf ve karşılaştırılabilir bilgiye ulaşmasını engellemektedir. Ayrıca aktifleştirmenin sonucunda oluşan yeni kaldıraç, likidite ve finansal performans oranlarının eskiye nazaran ciddi şekilde etkilendiği saptanmıştır.

Grossman ve Grossman (2010) yaptıkları çalışmayla IASB (International Accounting Standard Board) ve FASB tarafından yayınlanan kiralama işlemleri standardı taslak metninin öngördüğü değişimlerin finansal tablo ve finansal oran üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Bunu yaparken 2009 yılı Fortune 500 listesinde yer alan en büyük 200 şirketin içinden bir örneklem oluşturmayı tasarlamışlardır. Ancak sadece 91 şirketin finansal tablolarında kiralamaya ilişkin veriye ulaşılmıştır. Aynı zamanda çalışmada taslak metne gelen görüşlere değinmiştir. Bunlardan bazıları; mevcut standardın kiralama türleri arasındaki farkı yasal olarak gözetmediğini, yeni standardın uygulama maliyetinin potansiyel faydasının önüne geçeceğini ve standardın yarattığı karmaşanın kiralama işlemlerinde azalamaya sebep olacağı gibi görüşlerdir.

Gritta ve Lippman (2010) çalışmalarında öncelikle havayolu taşımacılığının sektörel finansal gelişmelerini tartışarak sektörün dinamikleri hakkında değerlendirmeler yapmışlardır. Daha sonra 1990-2008 yılları arasındaki kiralama işlemlerine ait düzenlemeleri ve bunların finansal tablosuna etkisini tartışmışlardır. 1974'ten 1995'e kadar olan süreçteki havayolu şirketlerinin durumu değerlendirilmiş ve 2008 yılındaki güncel verilerle kıyaslama yapılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda 1994 yılında çok daha fazla kiralama işleminin gerçekleştirildiğini ancak 2008'de faaliyet kiralaması işlemlerinin kiralama işlemleri arasındaki payında belirgin bir artışa sahip olduğu sonucuna varmış ve yeni standardın etkileri ile oluşturulan tabloların mevcut finansal tablolardan daha çok riskli gözüktüğünü saptamıştır.

Tang ve Fiedler (2010) çalışmalarında taşımacılık sektörünü merkeze alarak kiralama işlemlerini ele almışlardır. Özü itibariyle aynı olan kiralama işlemlerinin birbirinden farklı muhasebe politikaları ile kayıt altına alınmasını eleştirirken bunun nedenlerini de sorgulamaktadır. Faaliyet kiralaması işlemlerinin bilanço dışı tutulmasını etik açıdan eleştirirken Enron Skandalı'na da değinmektedir.

Dahası etik dışı olarak değerlendirdikleri bu yaklaşımın nedenlerini; bilanço makyajlamanın önemine, yöneticilerin finansal performans kaygısına ve şirket kazancı üzerinden verilen prim ve teşviklere bağlamaktadır.

Kostolansky ve Stanko (2011) Standard and Poor's 100 (S&P100) şirketlerinin finansal kiralama sözleşmelerini ve şirketlerin dipnot bilgilerini analiz etmişler ve bunun sonucunda kiralama işlemlerinin belirli şirketler ve belirli sektörler üzerinde ciddi etkisi olduğu sonucuna varmışlardır. Çalışmanın bulguları IASB'nin faaliyet kiralamasının aktifleştirilmesine yönelik görüşlerini desteklemekteydi. Özellikle faaliyet kiralamasının yoğun olarak kullanıldığı şirket ve sektörlerde aktifleştirme sonrası oluşan finansal oranların aktifleştirme öncesi olan oranlara göre çift haneli bir değişim sergilediği gözlemlenmiştir.

Deloitte (2011) IASB ve FASB'in ortak yürüttükleri kiralama standardına ait 2010 yılında yayınlanan taslak metnin işletmeler üzerindeki etkisini anlamak için bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışma kapsamında 284 şirketin muhasebe biriminde çalışan yöneticilerine kiralama standardı hakkında bir anket yapmışlardır. Anket sonuçlarına göre katılımcıların %64'ü finansal durum tablosunun en çok etkileeneceğini, borç/öz kaynak ve aktif karlılığı oranının ciddi derecede etkileeneceğini düşünmektedir. Aynı zamanda katılımcıların %40'ı kısa vadeli kiralamaların etkileeneceğini ve %25'i ise kiralama yerine satın alma eğilimi artacağını belirtmiştir.

Tai (2013) çalışmasında Hong Kong merkezli fast-food zinciri olan Fairwood Holdings Limited (Fairwood) ve Café de Coral Holdings Limited'i (CDC) üzerinde uzun vadeli faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi üzerine bir çalışma gerçekleştirdi. Tai'nin (2013) amacı kiracı açısından tüm kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesini zorunlu kılan bir muhasebe standardının kabul edilmesi durumunda ortaya çıkacak olası tabloyu görmektir. Olası standardın kabul edilmesi, faaliyet kiralamasını yoğun olarak kullanan şirketleri finansal durum tablosunda varlık ve yükümlülüklerinde artışı ve özkaynaklarında düşüş meydana getirecektir. Bu da şirketlerin aktif karlılığı ve borç/öz kaynak oranları üzerinde bozulmalara neden olacaktır. Buradaki öngörülerden hareketle yapılan çalışmada iki şirketin de aktif karlılığı ve borç/öz kaynak oranı üzerinde belirgin bozulmalar tespit edilmiştir. 2010 yılında IASB ve FASB'nin ortak yayınladıkları yeni kiralama standardı taslak metni, kiracı açısından kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde tek bir model öngörmüştür. Taslak metnin yeni standarda bu şekilde dönüşmesi durumunda önemli derecede kiralama yapan şirketlerin finansal oranlarını olumsuz etkileyecektir. Bu olumsuz etkinin yıkıcı sonuçları, şirketlerin hisse senedi fiyatlarına, sermaye maliyetlerine ve hatta işletmenin sürdürülebilirliğine dair endişelere yol açabilir. Bu sebeple şirketler olası yıkıcı sonuçlar için önlemler ve stratejiler geliştirmelidir.

Şenyiğit (2014) çalışmasında yeni kiralama standardının taslak metnin öngördüğü değişiklikleri ABD'nin en büyük havayolu şirketi olan Delta Havayolları üzerinden analiz etmiştir. Analiz sırasında borç/ özsermaye, uzun vadeli yabancı kaynaklar/ toplam varlıklar, faiz karşılama oranı, net kar oranı ve özsermaye karlılık oranı kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda taslak metnin getirmesinin muhtemel olduğu yenilikler işletmenin sürekliliğine ilişkin riskleri barındırmaktadır. Faiz karşılama oranındaki düşüş işletmelerin kredibilitesini olumsuz etkileyecektir.

Wong ve Jospı (2015) çalışmalarında Avustralya Menkul Kıymetler Borsa'sında (ASX) işlem gören ve büyüklüğü 1 milyon Dolardan daha büyük olan çeşitli sektörlerdeki 107 şirketi yeni standardın taslak metnin önerdiği şekilde bir aktifleştirme işlemine tabi tutmuşlardır. Yapısal aktifleştirme sonucu oluşan yeni finansal tablolar ve finansal oranlarda belirgin değişimler gözlemlenmiştir. Olası kiralama standardının hayata geçmesi durumunda şirket yöneticilerinin kiralama işlemi yapmaları yerine satın alma kararı vermelerinin muhtemel olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca oluşan yeni durumun, şirket karlılığını etkilemesi ile sadece şirket yönetimini değil aynı zamanda hissedarları da etkileyeceği düşünülmektedir.

Öztürk (2016) çalışmasında yeni kiralama standardının etkilerini havayolu şirketlerinden Türk Hava Yolları, Lufthansa Havayolları ve Pegasus Hava Yolları üzerinden incelemiştir. Çalışmada Cari Oran, Toplam Borç / Özkaynak, KVK/ Özkaynak, UVK/ Özkaynak, Toplam Borç / Toplam Varlık, Duran Varlık/ Özkaynak ve Duran Varlık / Devamlı Sermaye oranları kullanılmıştır. Örneklem içinde yapılan değerlendirmeler sonucunda likidite ve mali yapının en çok etkilendiği şirket Pegasus, en az etkilendiği şirket ise Lufthansa'dır. Bunun nedeni Pegasus'un TMS 17 Standardının uygulandığı

geçerli olduğu dönemde kirama yolu ile kullandıkları uçaklarının büyük kısmının faaliyet kiralama yöntemi ile finansal tablolarda bulunması ve muhtemel değişiklikten çok daha fazla etkilenmesi olarak saptanmıştır.

Öztürk ve Serçemeli (2016) çalışmalarında 2010 yılında kamuoyu ile paylaşılan yeni kiralama standardı taslak metni sonrası yapılan araştırmalar incelenmiş ve ardından yeni kiralama standardının getirdiği değişiklikler değerlendirilmiştir. Buna göre TFRS 16 varlık ve yükümlülük değerinin daha gerçeğe uygun raporlanmasını sağlayacaktır. Ayrıca yeni standart elde edilen yeni finansal bilgi için şeffaflık, karşılaştırılabilirlik ve güvenilirlik hususlarında bir iyileşme sunmaktadır. Bunun yanında yeni standart finansal durum tablosundaki varlık ve yükümlülüklerde artış ve özkaynaklarda azalış; kar veya zarar tablosunda kira giderlerinde azalış, amortisman ve faiz giderlerinde artış sağlayacaktır.

Aktaş, Temiz ve Acar (2017) çalışmalarında TFRS 16 standardının beraberinde getirdiği faaliyet kiralamalarının aktifleştirilmesi işlemini ve bunların finansal oranlar nezdindeki olası etkilerini görebilmek için Imhoff ve diğerleri (1991) tarafından ortaya atılan ve Beattie ve diğerleri (1998) tarafından geliştirilen yapısal aktifleştirme modelini uygulamışlardır. Burada Türkiye'deki perakende, turizm, taşımacılık ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren halka açık şirketlerin 2010-2016 yılları arasındaki finansal verileri kullanılarak yeni kiralama standardının uygulanması durumundaki muhtemel etkileri görmek için ex-ante bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bunun için BIST100'de işlem gören ve bu sektörlerde olan 30 şirketin verileri incelenmiş ve bunların sadece 17 tanesinde araştırmanın yapılabilmesi için gereken veri bulunmuştur. Uygulanan modelden kaynaklı bazı varsayımlar kullanılmak durumunda kalınmıştır. Bunlardan bazıları; işletmenin muhasebe politikası olarak sabit oranlı amortisman yöntemi kullandığı, kira ödemelerinin kiralama dönemi boyunca sabit olduğu ve kira dönemi bittiğinde varlığın da yükümlülüğün de değerinin sıfırlandığı gibi varsayımlardır. Yeni standardın etkilerini görebilmek için kâr marjı, aktif karlılığı, özsermaye karlılığı, çalışma sermayesi karlılığı ve kaldıraç oranları kullanılmıştır. Çalışmanın sonucu incelendiğinde sektörel olarak değişimden en çok etkilenen perakende sektörü ve oransal olarak değişimden en çok etkilenen kaldıraç oranları olmuştur.

Aktaş, Karğın ve Arıcı (2017) çalışmalarında öncelikle yeni kiralama standardının etkilerini hipotetik bir işletme üzerinde karşılaştırmalı olarak incelemiş, daha sonrasında BIST100'de bulunan Pegasus ve Bimeks şirketlerinin olası değişiklik karşısındaki etkilenmesini ölçümlemeye çalışmışlardır. Bu ölçümlenmede net kar/özsermaye, net kar/net satışlar, faaliyet karı/net satışlar, toplam borç/toplam varlıklar, toplam borç/ özkaynaklar ve net kar/ toplam varlıklar olmak üzere çeşitli finansal oranlar kullanılmıştır. Çalışma sonucunda düşük karlılıkla faaliyetini sürdüren şirketlerin karlılık oranlarının daha az etkileneceği sonucuna varılmış ve bu etkinin yönünün şirketin karakteristik yapısıyla alakalı olduğu vurgusu yapılmıştır.

Kaval (2018) çalışmasında TFRS 16'ya şirketlerin ilk geçiş süreci, uygulanışı ve bu geçişten sonra meydana gelebilecek finansal tablolardaki değişiklikleri ele almıştır. Bunun sonucunda yeni standardın çok fazla subjektif unsur taşıdığına ve bundan dolayı uygulanmasının son derece karmaşık olduğuna kanaat getirilmiştir. Özellikle Türk Vergi Sistemini kendine ilke edinmiş muhasebe mensuplarının uygulamayı hayata geçirmelerinin zorluğu vurgulanmıştır.

Yanık ve Marşap (2018) çalışmalarında TFRS 16'nın kiracı ve kiraya veren açısından uygulamasını zorunlu tuttuğu muhasebe politikalarını ve bu muhasebe politikalarının finansal tablolar üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmanın sonuçlarına göre aktifleştirme sonrası varlık toplamı ve finansal borçlarda artış olacağı için finansal kaldıraç oranı da ciddi değişikliğe uğrayacaktır. Ayrıca çalışma bu standartla beraber ilk defa bir varlık için 2 tarafın da amortisman ayırması gerektiğini belirtmiştir. Son olarak yeni kiralama standardı kiraya veren açısından bir değişiklik yaratmazken, kiracı taraf için hem finansal durum tablosunda hem de kar veya zarar tablosunda değişiklik getirir.

Aslan (2018) yaptığı çalışmada yeni kiralama standardının olası etkilerini örnekler yardımı ile ele almıştır. Çalışmasının sonuçlarına göre işletmelerin aktif toplamının yaklaşık %25 kiralama işlemlerinden kaynaklanmaktadır. Özellikle faaliyet kiralamasının yoğun olarak kullanıldığı havayolu, perakende ve telekomünikasyon sektörlerindeki şirketlerin yeni kiralama standardından ciddi düzeyde etkilenmesi beklenmektedir. Bu etki şirketlerin mali oranlarında artışı ve cari oranlarında azalışı getirecektir.

Akbulut (2018) çalışmasında TFRS 16 standardının uygulanması sonucunda elde edilen yeni finansal tabloların ve finansal oranların değişimini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin 2015-2016 dönemi konsolide finansal tablolarındaki verilerini, literatürde esas olarak alınan yapısal aktifleştirme yöntemi ile aktifleştirilmiş ve bunun sonucunda oluşan yeni finansal tablolar ve oranları değerlendirmiştir. Yapısal aktifleştirme sonucunda toplam varlık ve toplam yükümlülüklerde artış; toplam özkaynaklarda ise azalış gözlemlenmektedir. Çalışmada incelenen varlık karlılığı ve özkaynak karlılığı oranları aktifleştirme sonrasında azalırken, borç/özkaynak oranı ve borç/varlık oranı artmıştır.

Dayı ve Esmer (2018) çalışmalarında havayolu sektörünün en önemli maliyet kalemlerinden biri olan uçakların kiralama konusu edilmesini ve bunun şirketin karlılığı üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma kapsamında Avrupa'da faaliyet gösteren Air France, Air France KLM, Lufthansa, Thomas Cook Group, Türk Hava Yolları ve TUI Travel olmak üzere 6 havayolu şirketinin 2008-2012 dönemleri arasındaki konsolide finansal tabloları incelenmiştir. Çalışmanın çıkış noktası havayolu şirketlerinin yeterli finansal gücü olmasa da kiralama yoluyla çok sayıda uçak sahibi olmasının sektörde yaygın bir durum olmasıdır. Kiralama yoluyla sahip olunan uçak sayısındaki artış, uçak bilet gelirlerinde artışı beraberinde getirecektir. Bu durumun faaliyet kiralaması üzerinde etkili olacağı düşünülür. Ancak şirketler mevcut kapasitelerini doldurmadan yeni kiralamar yapılması, uçuş gelirlerinin beklenenden daha düşük olmasına sebep olacaktır.

Kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal oranlar üzerindeki etkisini konu alan çalışmaların analizlerinde kullandıkları oranlar Tablo 1'de gösterilmektedir. Buradan elde edilen bilgiler dahilinde çalışmamızın kapsamındaki gerçekleştirilecek olan aktifleştirme işlemlerinin etkisinin hangi finansal oranlar üzerinden ölçümleneceği belirlenmiştir.

Tablo 1

Kiralama İşlemlerinin Aktifleştirilmesinin Finansal Oranlara Üzerindeki Etkisini İnceleyen Ampirik Çalışmalar

Yazar	Çalışmada Kullanılan Oranlar
Nelson (1963)	Cari Oran, Kaldıraç Oranı (Toplam Borç / Toplam Varlık), Toplam Borç / Öz Sermaye, Öz Sermaye Devir Hızı, Faiz Karşılama Oranı, Çalışma Sermayesi Karlılığı, Net Satışlar / Net Çalışma Sermayesi, Duran Varlıklar / Maddi Net Değer, Cari Borç / Maddi Net Değer, Stok / Net Çalışma Sermayesi, Cari Borç / Stok, Uzun Vadeli Borç / Net Çalışma Sermayesi, Uzun Vadeli Borç / Net Maddi Duran Varlık, Net Çalışma Sermayesi / Net MDV
Ashton (1985).	Faiz ve Vergi Öncesi Kâr, Adi Hisse Senetleri için Mevcut Kâr, Hissedarların Fon Getirileri, İşletilen Sermaye Getirileri, Kâr Marjı, Aktif devir hızı, Faiz Karşılama Oranı, Borç İşletilen Sermaye Oranı
Imhoff ve diğerleri (1991).	Toplam Varlık Kârlılığı, Toplam Borç / Öz Sermaye
Imhoff ve diğerleri (1993).	Toplam Varlık Kârlılığı, Öz Sermaye Kârlılığı, Toplam Borç/ Öz Sermaye
Ely (1995).	Toplam Borç/ Öz Sermaye, Toplam Varlık Karlılığı
Imhoff ve diğerleri (1997).	Toplam Varlık Kârlılığı, Öz Sermaye Kârlılığı, Net Kar, Faaliyet Kârı, Satışların Kârlılığı
Beattie ve diğerleri (1998).	Kâr Marjı, Özsermaye Karlılığı, Toplam Varlık Karlılığı, Kullanılan Sermaye Karlılığı, Aktif Devir Hızı, Faiz Karşılama Oranı, Borç/ Özsermaye
Bennett ve Bradbury (2003).	Toplam Borç/ Toplam Varlık, Cari Oran, Aktif Karlılığı

Mulford ve Gram (2007).	Aktif Karlılığı, Öz sermaye Karlılığı ve Finansal Kaldıraç Oranı
Durocher (2008).	Kaldıraç Oranı, Cari Oran, Öz sermaye Karlılığı, Toplam Aktif Karlılığı, Hisse Başına Düşen Kazanç
Fülbiert ve diğerleri (2008).	Duran varlıklar/ Toplam Aktif, Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Borçlar/ Öz kaynak, Öz kaynak / Toplam Aktif, Faiz vergi öncesi kâr/ Satışlar, Faiz Vergi Öncesi Kâr/ Toplam Aktif, Faiz Vergi Öncesi Kâr/ Öz kaynak, Net gelir/ Öz kaynak, Faiz Vergi Öncesi Kâr/ Faiz Gideri ve Satışlar / Öz kaynak, Hisse Başına Kazanç, Defter Değeri/ Piyasa Değeri, Çalışma Sermayesi Oran
Duke ve diğerleri (2009)	Borç/ Öz kaynak, Toplam Borç/ Toplam Varlık, Aktif Karlılığı, Faiz ve Kira Gideri Karşılama Oranı, Cari Oran
Grossman ve Grossman (2010).	Cari Oran ve Finansal Kaldıraç Oranı
Gritta ve Lippman (2010).	Toplam Borç/ Öz Sermaye, Toplam Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Özsermaye, Toplam Borç/ Net Değer
Singh (2011).	Faiz ve Vergi Öncesi Kar, Faiz Vergi ve Amortisman Öncesi Kar, Aktif Karlılığı. Toplam Borç/ Özkaynak, Kaldıraç Oranı, Faiz Karşılama Oranı, Sermaye Karlılığı
Kostolansky ve Stanko (2011).	Aktif Karlılığı ve Finansal Kaldıraç Oranı
Pardo ve diğerleri (2013).	Finansal Kaldıraç Oranı, Aktif Karlılığı, Öz kaynak Karlılığı, Defter Değeri/ Piyasa Değeri,
Tai (2013).	Aktif Karlılığı, Toplam Borç/ Toplam Öz kaynak
Fito ve diğerleri (2013).	Cari Oran, Aktif Karlılığı, Öz sermaye Karlılığı, Maddi Duran Varlık Devir Hızı, Toplam Borç/ Toplam Pasif, Toplam Öz kaynak/ Toplam Borç, Kısa Vadeli Borçlar/ Uzun Vadeli Borçlar
Şenyiğit (2014).	Toplam Borç/ Özsermaye, Toplam Uzun Vadeli Yabancı Kaynak/ Toplam Varlık, Faiz Karşılama Oranı, Faaliyet Karı/ Net Satışlar, Net Kar Oranı, Öz kaynak Karlılığı
Wongve Joshi (2015).	Toplam Borç/ Toplam Varlık, Toplam Borç/ Öz kaynak, Aktif Karlılığı ve Öz sermaye Karlılığı
Öztürk ve Serçemeli (2016).	Toplam Borç/ Öz Sermaye, Toplam Varlık Karlılığı, Öz sermaye Karlılığı ve Finansal Kaldıraç Oranı
Öztürk (2016).	Cari Oran, Finansal Kaldıraç Oranı, Toplam Borç/ Öz sermaye, Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Öz kaynaklar, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Özkaynaklar, Duran Varlık/ Özkaynak ve Duran Varlık/ Devamlı Sermaye
Sarı ve diğerleri (2016).	Finansal Kaldıraç Oranı, Aktif Karlılığı, Öz kaynak Karlılığı ve Toplam Borç/ Öz sermaye
Aktaş ve diğerleri (2017).	Aktif Karlılığı, Öz sermaye Karlılığı, Finansal Kaldıraç Oranı ve Kar Marjı

Aktaş ve diğerleri (2017).	Finansal Kaldıraç Oranı, Toplam Borç/ Öz sermaye, Net Kar/ Öz sermaye, Net Kar/ Net Satışlar, Faaliyet Karı/ Net Satışlar, Net Kar/ Toplam Varlıklar ve Net Kar+ Faiz Giderleri/ Faiz Giderleri
Akbulut (2017).	Aktif Karlılığı, Öz sermaye Karlılığı, Finansal Kaldıraç Oranı ve Toplam Borç/ Öz kaynak
Diaz ve Ramirez (2018).	Finansal Kaldıraç Oranı, Aktif Karlılığı ve Faiz Kapama Oranı
Maali (2018).	Finansal Kaldıraç, Aktif Karlılığı ve Öz sermaye Karlılığı

3. TFRS 16 standardının perakende sektörü üzerindeki analizi

3.1. Veri

Çalışmada kullanılan veri seti Thomson Reuters Veri Tabanı üzerinden erişilen bağımsız denetimden geçmiş mali tablolar ve raporlardan oluşturulmuştur. IASB Etki Analizi Raporu'na göre, kiralama işlemlerine ilişkin standardın değişiminden etkilenmesi en muhtemel sektörlerden biri olan perakende sektörü çalışma konusu olarak seçilmiştir. Bu kapsamda perakende sektörü; gıda marketi perakendesi, tekstil marketi perakendesi ve teknoloji marketi perakendesi şeklinde 3 alt sektöre ayrılarak analiz edilmiştir. Çalışma örneğini tekstil sektöründen Boyner Perakende ve Tekstil Yatırımları A.Ş. (Türkiye), Burberry Group PLC (İngiltere), Zalando SE (Almanya); gıda sektöründen Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş. (Türkiye), Tesco PLC (İngiltere) ve Metro AG (Almanya); ve son olarak teknoloji sektöründen Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. (Türkiye), Cecemony (İngiltere) ve Dixons Retail (Almanya) işletmeleri temsil etmektedir. Analizlerin gerçekleştirilebilmesi için işletmelerin finansal tablolarında faaliyet kiralamasına ilişkin dipnot bulunması gerekmektedir. Bu nedenle analiz dönemleri tekstil perakendesi için 2017-2018; gıda perakendesi için 2016-2017 ve teknoloji perakendesi için ise 2017-2018 olarak belirlenmiştir.

3.2. Yöntem

Analizlerde TMS 17 Standardı'nın uygulanmasının işletmelerin finansal tablolarında yarattığı eksikliği eleştiren çalışmalarda kullanılan ve literatürde sıkça rastlanan yapısal aktifleştirme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem sayesinde TFRS 16 Standardı'nın getirdiği faaliyet kiralamalarının aktifleştirilmesi işlemi yapılmış ve bunun sonucunda oluşturulan yeni finansal tablolar üzerinden oran analizleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki işletmelerin finansal gücünün değişimi için cari oran, kaldıraç oranı ve toplam borç /özkaynak oranına bakılırken; yönetim performansı için aktif karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığına (ROE) ve son olarak yatırım performansı için maddi duran varlık devir hızına bakılmıştır.

3.3. Perakende sektörü üzerinde uygulama

3.3.1. Tekstil perakendesi işletmeleri üzerindeki sektörel uygulama

Çalışmada tekstil perakendesi işletmelerinin TFRS 16 kapsamında yaşayacakları değişiklikler sektördeki Boyner Perakende ve Tekstil Yatırımları A.Ş. (Türkiye), Burberry Group PLC (İngiltere) ve Zalando SE (Almanya) işletmelerine ait 2017 ve 2018 yıllarına ilişkin konsolide finansal tabloları üzerinden incelenmiştir.

Uygulamayı oluşturan tüm işletmelerin TMS 17 uyumlu finansal tabloları TFRS 16 Standardı'na göre uyumlaştırılmıştır. Bu uyumlaştırma işlemi yapılan aktifleştirme işlemleri Imhoff ve diğerlerinin ortaya attığı ve literatürde kullanımına sıkça rastlanan yapısal aktifleştirme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. İşletmelerin faaliyet kiralamalarından kaynaklı varlık ve yükümlülüklerinin aktifleştirilmesinden sonra elde edilen değişikliklerin finansal tablo kalemlerine yansımaları eklerdeki tablolarda aktifleştirme öncesi (AÖ) ve aktifleştirme sonrası (AS) olarak gösterilmektedir. Yapılan aktifleştirme işlemi sonrası bazı önemli finansal oranların değişimleri Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2

Tekstil Sektöründeki İşletmelerin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Finansal Oranları ve %'lik Değişimleri

TEKSTİL SEKTÖRÜ		Uyumlu Olduğu Kiralama Standardı ve %'lik Değişimi	Cari Oran	Finansal Kaldıraç Oranı	Toplam Borç / Toplam Özkaynak	Aktif Karlılığı (ROA)	Özkaynak Karlılığı (ROE)	Maddi Duran Varlık Devir Hızı
		BOYNER	TMS 17	0,813	1,026	99,445	-0,106	-5,749
	TFRS 16	0,748	1,029	1542,204	-0,105	-107,86	8,258	
	%'lik Değişim	-0,079	0,003	14,508	0,01	-17,761	-0,307	
BURBERRY	TMS 17	2,844	0,33	0,495	0,125	0,188	7,01	
	TFRS 16	2,169	0,514	1,06	0,041	0,084	3,125	
	%'lik Değişim	-0,237	0,557	1,14	-0,673	-0,553	-0,554	
ZALANDO	TMS 17	1,646	0,502	1,012	0,025	0,05	13,571	
	TFRS 16	1,598	0,56	1,282	-0,01	-0,027	9,843	
	%'lik Değişim	-0,029	0,114	0,266	-1,417	-1,536	-0,274	

Analize konu olan oranlar işletmelerin finansal gücü, yönetim performansı ve yatırım performansının değerlendirilmesinde kıstas olarak kullanılmıştır. İşletmelerin finansal gücünü değerlendirilirken cari oran (dönen varlıklar/kısa vadeli yabancı kaynaklar), kaldıraç oranı (toplam borç/toplam varlık) ve toplam borç/ toplam özkaynak oranı üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır. Bu bağlamda işletmelerin finansal tabloları üzerinde gerçekleştirilen aktifleştirme işlemi; kısa vadeli yabancı kaynaklar üzerinde bir artış meydana getireceği için cari oran üzerindeki değişim azalış yönlü olacaktır. Tablodaki değişimler ele alındığında cari oranlardaki azalış en fazla %23,7 oranla Burberry Group PLC işletmesi üzerinde olmuştur. Ancak yeni durumda bile işletmenin cari oranı diğer işletmelere nazaran çok daha iyi durumdadır.

Finansal kaldıraç oranı aktifleştirme sonrası meydana gelen artış hem toplam varlıklar hem toplam yükümlülükler üzerinde olmaktadır. Bu sebeple finansal kaldıraç oranındaki değişim hareketi artış veya azalış yönlü olabilmektedir. Finansal kaldıraç oranındaki değişim en fazla %55,7'lik bir artışla Burberry Group PLC işletmesinde görülmüştür. IASB'nin UFRS 16 Etki Analizi raporuna göre toplam borç/toplam özkaynak oranı, işletmelerin aktifleştirilen toplam yükümlülüklerinin artması dolayısıyla artış göstermelidir. İşletmelerin aktifleştirme sonrası toplam borç/ özkaynak oranlarına baktığımızda en belirgin değişiminin Boyner Perakende ve Tekstil Yatırımları A.Ş. üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin yönetim performansının değerlendirilmesi o işletmelere ait varlık karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığı (ROE) üzerinden değerlendirilecektir. IASB Etki Analizi raporuna göre işletmeler bu iki oran üzerindeki etki artış veya azalış yönlü olabilecektir. Tekstil işletmelerinin aktif karlılığına bakıldığında yapılan aktifleştirme işleminin tüm işletmelerin oranlarında azalış etkisi yarattığı ve bu azalışın en yüksek Zalando SE işletmesinde %141 oranla gerçekleştiği tespit edilmiştir. Özkaynak

karlılığı değerlendirildiğinde ise Boyner Perakende ve Tekstil Yatırımları A.Ş.'nin oranı artarken diğer işletmelerde yapılan aktifleştirme işlemi oranı azaltıcı bir etki görülmüştür.

Son olarak işletmelerin yatırım performanslarını değerlendirme amacıyla maddi duran varlık devir hızı oranı dikkate alınmıştır. Bu oran her üç işletmede de azalış etkisi göstermiştir ve en belirgin azalışı %55'lik bir oranlar Burberry Group PLC işletmesi yaşamıştır.

3.3.2. Gıda perakendesi işletmeleri üzerindeki sektörel uygulama

Çalışmamızda gıda perakende işletmelerinin TFRS 16 kapsamında yaşayacakları değişiklik sektördeki Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş. (Türkiye), Tesco PLC (İngiltere) ve Metro AG (Almanya) işletmelerine ait 2016 ve 2017 yıllarına ilişkin konsolide finansal tabloları üzerinden incelenmiştir. İşletmelerin faaliyet kiralalmalarından kaynaklı varlık ve yükümlülüklerinin aktifleştirilmesinden sonra oluşan güncel finansal tablolar üzerinden bazı önemli finansal oranların değişimleri Tablo 3'deki gibidir.

Tablo 3

Gıda Perakendesi Sektöründeki İşletmelerin TMS 17 Ve TFRS 16 Standardına Göre Finansal Oranları ve %'lik Değişimleri

	Uyumlu Olduğu Kiralama Standartı ve %lik Değişimi	Cari Oran	Finansal Kaldrac Oranı	Toplam Borç / Toplam Özkaynak	Aktif Karlılığı (ROA)	Özkaynak Karlılığı	Maddi Duran Varlık Devir Hızı
BİZİM	TMS 17	0,992	0,806	4,468	-0,022	-0,154	25,561
	TFRS 16	0,968	0,812	4,631	-0,023	-0,165	23,112
	%'lik Değişim	-0,024	0,006	0,036	-0,06	-0,075	-0,095
TESCO	TMS 17	0,808	0,832	5,106	0,001	0,005	2,96
	TFRS 16	0,78	0,915	11,662	-0,072	-0,009	2,595
	%'lik Değişim	-0,034	0,1	1,284	-73	-2,786	-0,123
METRO	TMS 17	0,795	0,81	4,265	0,026	0,139	4,813
	TFRS 16	0,76	0,913	10,591	-0,063	-0,718	3,975
	%'lik Değişim	-0,044	0,128	1,483	-3,415	-6,166	-0,174

İşletmenin finansal gücüne ilişkin değerlendirme yapmak gerekirse öncelikle cari oranın 1'den küçük olması durumunda net işletme sermayesi negatif hale geçecek ve bu işletmenin sürdürülebilirliği tehlikeye atacaktır. Tablo 3'e bakıldığında gıda sektöründeki tüm işletmelerin aktifleştirme öncesinde cari oranları 1'in altında kalmaktadır. Aktifleştirme sonrasında halihazırda kötü olan oranlar daha da azalarak seyretmekte ve bu azalışın en belirgin olduğu işletme %4'lük bir azalışla Metro AG'dir. İşletmelere ait oranlara bakıldığında genel itibariyle yoğun olarak yabancı kaynaklı yatırımla kendilerini finanse ettikleri ve aktifleştirme sonrasında da tüm işletmelerin yabancı kaynaklı finansman modeline verdikleri ağırlığın artacağı anlaşılmaktadır. Bu durum işletmelerin yüksek maliyetli ve riskli bir sermaye yapısı ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Aktifleştirme

sonrasında yaşanacak değişimin etkileri en fazla %12'lik bir oranla Metro AG işletmesinde gerçekleşecektir. Toplam borç/toplam özkaynak oranına bakılacak olursa TMS 17 standardına uyumlu şekilde olan eski oranlar normalin üzerinde bir seviyede iken aktifleştirme sayesinde bu oranlar çok daha yüksek bir seviyeye ulaşmaktadır. Bu durum işletmelerin finansal gücünü ve piyasa koşulları karşısında dayanıklılığını azaltıcı niteliktedir. Bu oranın en belirgin şekilde artış yaşadığı işletme %148'lik bir oranla Metro AG işletmesidir.

İşletmelerin yönetim performansının değerlendirilmesinde kullanılan varlık karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığı (ROE) oranlarına bakıldığında incelemeye dahil edilen tüm işletmelerde azalış yaşandığı ortadadır. Bu azalıştan en az şekilde etkilenen işletme Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş. işletmesidir.

Yönetim performansını değerlendirmek için incelenen maddi duran varlık devir hızı her üç işletmenin de aktifleştirme sonrası artan maddi duran varlıklarının, maddi duran varlık devir hızı oranı üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu açıktır. Bu azaltıcı etkinin en belirgin görüldüğü işletme %17'lik bir oranla Metro AG'dir.

3.3.3. Teknoloji perakendesi işletmeleri üzerindeki sektörel uygulama

Çalışmamızda teknoloji perakende işletmelerinin TFRS 16 kapsamında yaşayacakları değişiklik sektördeki Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. (Türkiye), Dixons Retail (İngiltere) ve Ceconomy AG (Almanya) işletmelerine ait 2017 ve 2018 yıllarına ilişkin konsolide finansal tabloların üzerinden incelenmiştir. İşletmelerin faaliyet kiralamarından kaynaklı varlık ve yükümlülüklerinin aktifleştirilmesinden sonra oluşan güncel finansal tablolar üzerinden bazı önemli finansal oranların değişimleri Tablo 4'deki gibidir.

Tablo 4

Teknoloji sektöründeki işletmelerin TMS 17 ve TFRS 16 standardına göre finansal oranları ve %'lik değişimleri

	Uyumlu Olduğu Kiralama Standardı ve %'lik Değişimi	Cari Oran	Finansal kaldıraç Oranı	Toplam Borç / Toplam Özkaynak	Aktif Karlılığı (ROA)	Özkaynak Karlılığı (ROE)	Maddi Duran Varlık Devir Hızı
TEKNOSA	TMS 17	0,709	1,097	-13,011	-0,031	0,091	36,91
	TFRS 16	0,609	1,193	1,193	-0,157	0,778	9,991
	%'lik Değişim	-0,14	0,087	1,091	-4,037	7,541	-0,73
DIXONS	TMS 17	0,926	0,573	1,347	0,031	0,074	25,133
	TFRS 16	0,847	0,676	2,097	-0,031	-0,095	8,032
	%'lik Değişim	-0,085	0,179	0,556	-1,993	-2,291	-0,68
CECONOMY	TMS 17	0,924	0,919	11,374	0,054	0,671	15,249
	TFRS 16	0,861	0,991	177,451	-0,014	4,289	6,417
	%'lik Değişim	-0,068	0,078	14,6	-1,271	5,392	-0,579

Cari oranın 1'in altında olması durumu net işletme sermayesini negatife çevireceği için işletmenin sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. İşletmelerin aktifleştirme öncesi cari oranları kıyaslandığında en sürdürülebilir orana sahip olan işletme Dixons Retail işletmesidir. Aktifleştirme sonrası oluşan yeni oranlar üzerinden bir değerlendirme yapmak gerekirse en belirgin değişim %14'lük bir oranla Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. işletmesinin cari oranı üzerinde gerçekleşir. TMS 17 standardına uyumlu oranları açısından finansal kaldıraç oranına baktığımızda işletmelerin Dixons Retail işletmesinin diğer işletmelere nazaran çok daha dengeli bir finansal yapıya sahip olduğu görülmektedir. Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. işletmesinin finansal kaldıraç oranının hem aktifleştirme öncesi hem de aktifleştirme sonrası durumunda işletmenin özkaynaklarının negatif olduğu açıktır. Finansal kaldıraç oranlarının üzerindeki aktifleştirmenin oran üzerindeki değişimi en belirgin %17'lik bir artışla Dixons Retail işletmesine aittir. Ancak işletmenin finansal kaldıraç oranının diğer işletmelere göre dengeli olması durumu burada gerçekleşen değişiklikten çok daha az etkilenmesine sebep olmuştur. Toplam borç/özkaynak oranı incelendiğinde ise toplam yükümlülüklerde meydana gelen artış dolayısıyla oran üzerinde de artış gözlemlenmektedir. Oranda yaşanan aşırı değişimler işletmeleri borç-özkaynak dengesinin bozulmasına, kur riskine karşı çok daha kırılgan hale gelmesine ve yüksek maliyetli borçlanma durumu ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu durumun en belirgin yaşandığı işletme Ceconomy AG işletmesidir.

İşletmelerin yönetim performansının değerlendirilmesinde kullanılan varlık karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığı (ROE) oranlarına bakıldığında işletmelerin tamamında aktif karlılığının yapılan aktifleştirme işlemi sonucundan olumsuz etkilendiği görülmektedir. Buradaki olumsuz etkilenmenin en belirgin yaşandığı işletme Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. işletmesidir. Öte yandan Dixons Retail işletmesinin özkaynak karlılığı aktifleştirme sonucunda azalış gösterse de diğer işletmelerin özkaynak karlılığı üzerinde aktifleştirmenin arttırıcı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Arttırıcı etkinin en belirgin yaşandığı işletme Ceconomy AG işletmesidir. Ancak burada yapılan aktifleştirme işleminin sadece iki döneme ait finansal tablolar üzerinde yapıldığı göz ardı edilmemelidir. İşletmeler TFRS 16'yi ne kadar eski dönemlerdeki tablolarından itibaren yansıtırsa etkisi o denli belirgin olacaktır.

Yönetim performansını değerlendirmek için incelen maddi duran varlık devir hızına baktığımızda aktifleştirme sonrası elde edilen verilere göre tüm işletmelerin maddi duran varlık devir hızlarında bir azalama yaşanmıştır. Bu azalışın en belirgin yaşandığı işletme %73'lük oranla Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. işletmesidir. Ancak bu belirgin düşüşe rağmen aktifleştirme sonrası oranlar arasında en yüksek maddi duran varlık devir hızı halen Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş. işletmesine aittir.

4. Sonuç

Küresel rekabetin geçerli olduğu günümüz iş dünyasında işletmelerin amaç ve hedeflerine ulaşabilmesi, faaliyetlerinin istenilen karlılık ve verimlilik düzeyinde sürdürülebilir bir görünümde gerçekleşmesi, güçlü bir organizasyon yapısı ve yönetsel anlayış gerektirdiği gibi bütünü destekleyecek nitelikte ve miktarda varlığa da sahip olunmasını zorunlu kılar. İşletmelerin hedeflerine ulaşabilmesi daha fazla üretmesi ve satmasıyla dolayısıyla da işletmenin finansman boyutunu çözmesi ile mümkündür. Bu nedenle, üretim gücüne sahip olabilmek isteyen işletmeler duran varlık alımı/edinimi amacıyla ihtiyaç duydukları fonları temin üzere kredi kurumlarına başvurumaktadırlar. Çünkü, duran varlık alımı işletmelerin nakit varlıklarında ciddi bir azalışa neden olmakta, bu da işletmeleri nakit yetersizliği nedeniyle günlük faaliyetlerinde aksamalara veya vadesi gelen borçlarını ödeyememesi sonuçlarıyla karşı karşıya bırakmaktadır.

Kredi kuruluşları, işletmelere duran varlık alımında kullanılmak üzere nakdi kredi vermeyi tercih etseler de işletme finansal tablolarına yansıyan varlık ve yükümlülükler nedeniyle kısa vadede önemli finansal büyüklüklerde bozulmalar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum, hissedarlar ve kredi kuruluşları açısından işletmenin mali durumu, karlılığı ve borç ödeme gücü açısından yeni eleştiriler ve riskleri ortaya çıkartmakta, işletmelerin kredi kuruluşlarından ulaşabileceği kredi limitlerini de sınırlandırmakta ya da düşürmekte, yöneticilerin performansı ve başarısı konusunda tartışmalara neden olabilmektedir. Bu durum, satın alma yerine kiralama yoluyla varlık edinmeyi gündeme getirmiştir. Kiralama işleminde kiracı, varlığın mülkiyetine sahip olma yerine varlığın kullanım hakkına sahip olmayı tercih etmektedir. Böylece, işletmeler ciddi nakit çıkışına neden olacak arsa, bina, makine gibi varlıkları satın almak yerine varlıkların kullanım hakkını kiralama yoluna giderek o varlığa ilişkin

yatırım bedelini başka yatırımlarda değerlendirme fırsatını da kaçırmamış olurlar.

Kiralama işlemleri 2006 yılında itibaren TMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı'nın öngördüğü tanımlama, değerlendirme, kaydetme ve raporlama başlıklarında çizdiği çerçeveye düzenlenmekteydi. TMS 17 Standardı ağırlıklı olarak finansal kiralamayı düzenlenmekte ve sadece finansal kiralama türünde yapılan kiralama işlemlerini kiracının finansal durum tablosuna varlık ve yükümlülük olarak yansıtmaktaydı. Öte yandan, faaliyet kiralaması olarak nitelendirilen ve aslında özü itibarıyla finansal kiralama işlemlerine yakın kiralamaların kiracının finansal tabloları dışında tutulmasına elverişli bir düzenleme sunmaktaydı. Bu durum, zamanla finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamamasına ve öngörülen politikanın gerçeği tam anlamıyla yansıtamamasına sebep olmaktadır (IFRS 16, 2016: IN5). İşletmenin gerçek durumuna ilişkin bilgi sahibi olmak isteyen farklı bilgi kullanıcıları dipnotlarda yer alan bu Finansal Durum Tablosu dışı bilgiyi çeşitli yöntemlerle finansal tablolara yansıtmaya çalışsa da bu durumda oluşan yeni bilgiler tutarsızlık içermekte ve piyasada bilgi asimetrisine neden olmaktadır.

TMS 17 Standardının eksiklikleri dolayısıyla, IASB ve FASB tarafından 2006 yılında başlatılan ortak çalışma sonucunda 1 Ocak 2019'da yürürlüğe giren TFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardı yayınlandı. TFRS 16, uygulamada karşılaşılan kiralama işlemlerinin neredeyse tamamını finansal durum tablosuna almakta, dipnotlarda açıklama şeklinde yer vermektен kaynaklanan finansal raporlamada karşılaştırılabilirlik, anlaşılabilirlik, güvenilirlik, ihtiyaca uygunluk açısından tehditleri azaltmakta, bilgi kalitesinde iyileşmelere neden olmakta hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırmaktadır. Bu boyutlarıyla TFRS 16, işletmelerin sahip olduğu risklerin doğru bir şekilde ortaya konmasında kilit rol oynayacaktır. (IFRS 16 Exposure Draft, 2013).

Çalışmanın konusu, yeni kiralama işlemleri standardının yürürlüğe girmesi ile değişimden yüksek oranda etkilenmesi beklenen sektörlerden olan perakende sektörünün farklı ülkelerdeki işletmeleri üzerindeki etkisinin tespit edilmesi ve yorumlanmasıdır (IFRS 16 Effect Analysis 2016, s.16). Bu amaçla çalışma örnekleme perakende sektörünün alt gruplarından olan; gıda marketleri perakendesi, tekstil marketleri perakendesi ve teknoloji marketleri perakendesi kategorisindeki üç farklı ülkeden (Türkiye, İngiltere, Almanya) market payı yüksek olan üçer şirket olmak üzere toplamda dokuz farklı işletme seçilerek oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında örneklemedeki işletmelere ait faaliyet kiralaması işlemlerinin, işletmelerin finansal tablolarına yapısal aktifleştirme yöntemi ile yansıtılması sağlanmış ve bunun etkisi ile değişim gösteren bazı önemli finansal oranlar analiz edilmiştir.

Çalışmada, TFRS 16 kapsamında uygulanan raporlama yaklaşımının finansal tablolar üzerindeki muhtemel etkisini, TMS 17 kapsamında hazırlanmış geçmiş yıllara ait konsolide finansal tablo verilerinin yeni standarda uygun versiyonlarının oluşturularak gözlemlemek ve bu oluşturulan yeni tablolardan elde edilecek finansal oranları işletmenin finansal gücü, yönetim performansı ve yatırım performansı kıstasları üzerinden değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu kıstasları ölçümlemek için geniş bir literatürde taraması yapılmış ve bu tarama sonucunda değerlendirme kıstaslarımıza uygun bazı önemli finansal oranlar belirlenmiştir. Örneklemedeki işletmelerin finansal gücünün değişimi için cari oran, kaldıraç oranı ve toplam borç /özkaynak oranına bakılırken; yönetim performansı için aktif karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığına (ROE) ve son olarak yatırım performansı için maddi duran varlık devir hızına bakılmıştır. Bu şekilde kıstaslarla hangi şirketin finansal oranlarının daha şiddetli etkileneceği öngörülmeye çalışılmıştır.

Çalışma sonucunda alt sektörlerde en çok etkilenen işletmelerin: Tekstil perakendesi işletmeleri arasında Boyner Perakende ve Tekstil Yatırımları A.Ş.(Türkiye), gıda perakendesi işletmelerinin arasında Metro AG (Almanya) ve son olarak teknoloji perakendesi işletmelerinin arasında Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş.(Türkiye) olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit çalışma kapsamında hesaplanan finansal oranların değişimi üzerinden gerçekleştirilmektedir. İşletmelerin yapısal aktifleştirme öncesi-sonrası finansal oranlarının değişiminin kendi içinde değerlendirildiği ve her işletmenin içinde bulunduğu ülke ekonomisinin de bu oranlar üzerinde etkisi olduğu unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Abdel-Khalik, A. R. (1981). *The Economic Effects On Lessees of FASB Statement No. 13, accounting for leases*. Stamford, Conn: Financial Accounting Standards Board of the Financial Accounting Foundation.
- Akbulut, D. (2018). Faaliyet Kiralaması İşlemlerinin Aktifleştirilmesinin Finansal Tablolara ve Finansal Oranlara Etkisi Üzerine Bir Telekomünikasyon Şirketinin Vak'a İncelemesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (78), 17-36. doi: 10.25095/mufad.412458
- Akbulut, H. D. (2016). *Kiralama İşlemlerinin Finansal Raporlaması ve Muhasebeleştirilmesi: Borsa İstanbul Şirketlerinde Bir Uygulama* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Galatasaray Üniversitesi: İstanbul.
- Akdoğan, N. (1999). Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde IAS 17 No'lu Standart Hükümleri ile Türkiye Uygulamasının Karşılaştırılması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı MÖDAV Yayını)*, 1(1), Nisan, 13-42.
- Aktaş, R., Acar, M. ve Temiz H. (2017). UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardından UFRS 16'ya Geçişin Finansal Tablolar Üzerinde Etkisi: Borsa İstanbul Örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(3), 592-623.
- Aktaş, R., Karğın, S. ve Arıcı, N. D. (2017). Yeni Kiralamalar Standardı UFRS 16'nın Getirdiği Yenilikler ve İşletmelerin Finansal Tablolarına ve Finansal Oranlarına Olası Etkilerinin Değerlendirilmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(4), 858-881. DOI: 10.20491/isarder.2017.362
- Aslan, Ü. (2018). UFRS 16 Kiralamalar Standardı Kapsamında Faaliyet Kiralamasının Kiracı İşletme Tarafından Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 77, 55-68 doi: 10.25095/mufad.401306
- Ashton, R. (1985). Accounting for Finance Leases: A Field Test. *Accounting and Business Research*, 15(59). Doi: 10.1080/00014788.1985.9729269
- Beattie, V., Edwards, K., ve Goodacre, A. (1998). The impact of constructive operating lease capitalisation on key accounting ratios. *Accounting and Business Research*, 28(4), 233-254. doi:10.1080/00014788.1998.9728913
- Beattie, V., Goodacre, A., ve Thomson, S. (2000). Recognition versus disclosure: An investigation of the impact on equity risk using UK operating lease disclosures. *Journal of Business Finance & Accounting*, 27(9-10), 1185-1224. doi:10.1111/1468-5957.00352
- Bennett, B. K., ve Bradbury, M. E. (2003). Capitalizing non-cancelable operating leases. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 14(2), 101-114. doi: 10.1111/1467-646X.00091
- Cooke, T. E. ve Çürük, T. (1996). Accounting in Turkey with reference to the particular problems of lease transactions. *The European Accounting Review*, 5(2), 339-359. doi: 10.1080/09638189600000020
- Duke, J.C., Hsieh, S.-J. ve Su, Y. (2009). Operating and Synthetic Leases: Exploiting financial benefits in the post-Enron era. *Advances in Accounting*, 25(1), 28-39. doi: 10.1016/j.adiac.2009.03.001
- Durocher, S. (2008). Canadian evidence on the constructive capitalization of operating leases. *Accounting Perspectives*, 7(3), 227-256. doi: 10.1506/ap.7.3.2.
- Ely, K. (1995). Operating lease accounting and the market's assessment of equity risk. *Journal of Accounting Research*. 33(2), 397-415. doi:10.2307/2491495
- Fitó, M. À., S. Moya ve N. Orgaz. (2013). Considering the Effects of Operating Lease Capitalization on Key Financial Ratios. *Spanish Journal of Finance and Accounting/Revista Española de Financiación y Contabilidad*, 42, 341-369. doi: 10.1080/02102412.2013.10779750
- Fülbier, R.U., Silva, J.L. ve Pferdehirt, M. H. (2008). Impact of lease capitalization on financial ratios of listed German companies. *Schmalenbach Business Review*, 60(2), 122-144. doi: 10.1007/BF03396762
- Grossman, A. M., ve Grossman, S. D. (2010). Capitalizing Lease Payments Potential Effects of the FASB/IASB Plan. *The CPA Journal*, 80(5), 6-11. Erişim Adresi: http://www.thealtagroup.com/files/2010_Capitalization_cpa_journal510.pdf
- Imhoff, E. A., Lipe, R.C. ve Wright, D.W. (1991). Operating leases: impact of constructive capitalization. *Accounting Horizons*, 5(1), 51-63.
- Imhoff, E.A., Lipe, R.C. ve Wright, D.W. (1993). The effects of recognition versus disclosure on shareholder risk and executive compensation. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 8(4), 335-368. doi: 10.1177/0148558X9300800402
- Imhoff, E.A., Lipe, R.C. ve Wright, D.W. (1997). Operating leases: Income effects of constructive capitalization. *Accounting Horizons*, 11(2), 12-32.

- IASC (International Accounting Standards Committee) (1997). *Norma Internacional de Contabilidad. NIC 17 Arrendamientos*.
- IASB (International Accounting Standards Board) (2009). *Preliminary Views. Leases. DP/2009/01*. IFRS Foundation. March. London.
- IASB (International Accounting Standards Board) (2010). *Exposure Draft. Leases. ED/2010/9*. IFRS Foundation. August. London.
- IASB (International Accounting Standards Board) (2013). *Exposure Draft. Leases. ED/2013/6*. IFRS Foundation. May. London.
- IASB (International Accounting Standards Board) (2016a). *Leases. International Financial Reporting Standard No. 16*. IFRS Foundation. March. London.
- IASB (International Accounting Standards Board) (2016b). *Effects Analysis. IFRS 16 Leases*. IFRS Foundation. January. London.
- Karwowski, M. (2018). Business Model and Lease Accounting According to IFRS 16, *International Journal of Economics. Business and Management Research*, 2(1), 128-139.
- Kaval, H. (2018). IFRS 16: Kiralamaların Standardının Getirdikleri, İlk Uygulama ve Dönem Sonu Dönüştürme Çalışmaları. *Mali Çözüm Dergisi*, 28(150), 11-43.
- Kostolansky, J. ve Stanko, B. (2011). The Joint FASB/IASB Lease Project: Discussion And Industry Implications. *Journal of Business & Economics Research*, 9(9), 29-36.
- Maali, B. (2018). The Effect of Applying the New IFRS 16 “Leases” on Financial Statements: An Empirical Analysis on the Airline Industry in the Middle East. *Journal of Organisational Studies and Innovation*, 4(1), 1-9.
- Marşap, B. ve Yanık, S. (2018). IFRS 16 kapsamında kiralama işlemlerinin finansal raporlamaya etkisinin incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 80, 23-42. doi:10.25095/mufad.465900
- Mulford, C., ve Gram, M. (2007). The effects of lease capitalization on various financial measures: An analysis of the retail industry. *Journal of Applied Research in Accounting & Finance*, 2(2), 3-13.
- Morales-Díaz, J.ve Zamora-Ramírez, C. (2018). The Impact of IFRS 16 on Key Financial Ratios: a New Methodological Approach. *Accounting in Europe*, 15(1), 1-33. doi:10.1080/17449480.2018.1433307
- Nelson, A. T. (1963). Capitalizing Leases--the Effect On Financial Ratio. *Journal of Accountancy* (Pre-1986), 116(000001).
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A., (2018). *Türkiye Muhasebe-Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*. (11. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öztürk C. (2016). UFRS 16 kiralama işlemleri standardının eski UMS 17 standardı ile karşılaştırılması ve Almanya ve Türkiye'de hisse senetleri halka açık olan hava yolu şirketlerinin finansal durumuna etkisi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1), 1-50
- Pardo, F., Giner, B. ve Cancho, R. (2015). Operating Leases: An Analysis of The Economic Reasons and The Impact of Capitalization on IBEX 35 Companies. *Omnia Science*, 14(3), 445-483. doi: 10.3926/ic.1168
- Sari, E, Altintas, T. ve Tas, N. (2016). The Effect Of The IFRS 16: Constructive Capitalization of Operating Leases In The Turkish Retailing Sector. *Journal of Business Economics and Finance*, 5 (1), 138-147. doi: 10.17261/Pressacademia.201611665.
- Serçemeli, M. ve Öztürk, M. (2016). Impact of New Standard IFRS 16 Leases on Statement of Financial Position and Key Ratios: A Case Study on an Airline Company in Turkey. *Business and Economics Research Journal*, 7(4). doi: 10.20409/berj.2016422344
- Şenyiğit, Y. B. (2014). Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde ve Raporlanmasında Beklenen Değişiklikler: Bir Havayolu İşletmesinde Vak'a Çalışması. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 288-299. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/368203>
- Tang, O. ve Fiedler, B. (2011). Lease accounting and US transportation industry. *International Forum on Shipping, Ports and Airports (IFSPA) 2010 – Integrated Transportation Logistics: From Low Cost to High Responsibility*, 462-469. Erişim Adresi: https://lms.polyu.edu.hk/media/13312/16_42.pdf
- Wong, K. ve Joshi, M. (2015). The Impact of Lease Capitalisation on Financial Statements and Key Ratios: Evidence from Australia. *Australasian Accounting Business & Finance Journal*, 9(3), 27-44. doi:10.14453/aabfj.v9i3.3
- Zechman, L.C.S. (2010). The Relation Between Voluntary Disclosure and Financial Reporting: Evidence from Synthetic Leases. *Journal of Accounting Research*, 48(3), 725- 765. doi:10.1111/j.1475-679X.2010.00376.x

Ekler**Tablo 1.1.****Tekstil İşletmelerine Ait Gelecekte Ödenecek Asgari Kira Bedelleri**

	Boyner (TL)		Burberry (Euro)		Zalando (Euro)	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Finansal Tabloların Ait Olduğu Yıllar						
Vadesi 1 yıldan az	317,4	226,5	235,2	261,4	63,6	64,5
Vade süresi 1-5 yıl	52	31,2	506,8	617,2	240,4	190,8
Vadesi 5 yıldan uzun	6,7	-	168,3	192,7	229,8	55,4
TOPLAM	376,1	257,7	910,3	1071,3	533,8	310,7

Tablo 1.2.1.**Boyner A.Ş.'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

	BOYNER			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Aktifleştirme Durumu				
Maddi Duran Varlıklar	423	410	732	623
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	0	0
Toplam Duran Varlıklar	2223	2314	2532	2527
Toplam Varlıklar	4557	4567	4866	4779
Kısa Vadeli Borçlanmalar	80	163	372	370
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	3243	2483	3534	2691
Uzun Vadeli Borçlanmalar	1311	1595	1365	1624
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	143	172	136	167
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	1573	2063	1620	2087
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	-624	50	-654	30
Toplam Özkaynaklar	-259	21	-289	2
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	4557	4567	4866	4779

Tablo 1.2.2.**Burberry Group PLC'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

	BURBERRY			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Aktifleştirme Durumu				
Maddi Duran Varlıklar	357	471	870	1053
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	39	52
Toplam Duran Varlıklar	775	913	1327	1548
Toplam Varlıklar	2529	2843	3081	3478
Kısa Vadeli Borçlanmalar	26	40	218	250
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	629	666	821	876
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	0	551	651
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	5	1	0	0
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	284	184	830	834
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	1123	1426	937	1200
Toplam Özkaynaklar	1616	1994	1430	1769
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	2529	2843	3081	3479

Tablo 1.2.3.**Zalando SE'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

	ZALANDO			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Aktifleştirme Durumu				
Maddi Duran Varlıklar	546	351	694	501
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	4	0
Toplam Duran Varlıklar	760	570	912	720
Toplam Varlıklar	3234	2980	3386	3131
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	0	39	49
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	1614	1370	1653	1419
Uzun Vadeli Borçlanmalar	6	8	295	197
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	24	35	0	22
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	71	72	337	247
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	1306	1283	1152	1209
Toplam Özkaynaklar	1549	1539	1395	1465
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	3234	2980	3385	3131

Tablo 2.1.**Gıda Sektöründeki İşletmelerin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Finansal Oranları ve %'lik Değişimleri**

Finansal Tabloların Ait Olduğu Yıllar	Bizim (Euro)		Tesco (Sterlin)		Metro (Euro)	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Vadesi 1 yıldan az	3,1	3,2	1199	1296	633	617
Vade süresi 1-5 yıl	0,4	0,6	3768	3920	2040	2028
Vadesi 5 yıldan uzun	-	-	7395	7831	2701	2474
TOPLAM	3,5	3,8	12262	13047	5374	5119

Tablo 2.2.1.**Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş.'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

Aktifleştirme Durumu	BİZİM			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Maddi Duran Varlıklar	31	28	34	31
Ertelemiş Vergi Varlığı	0	0	0	0
Toplam Duran Varlıklar	40	37	43	40
Toplam Varlıklar	156	156	159	159
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	0	3	3
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	127	112	129	115
Uzun Vadeli Borçlanmalar	4	3	4	4
Ertelemiş Vergi Yükümlülüğü	0	1	0	1
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	6	7	7	8
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	12	28	12	28
Toplam Özkaynaklar	23	37	23	37
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	156	156	159	159

Tablo 2.2.2.**Tesco PLC.'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

Aktifleştirme Durumu	TESCO			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Maddi Duran Varlıklar	17900	18108	20597	20626
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	703	699
Toplam Duran Varlıklar	30436	29220	33628	32645
Toplam Varlıklar	45853	43904	49045	47329
Kısa Vadeli Borçlanmalar	912	845	1557	1552
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	19405	17866	20050	18573
Uzun Vadeli Borçlanmalar	9433	10711	15439	17120
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	88	135	0	0
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	20010	17412	25928	23686
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	388	3321	-2983	-235
Toplam Özkaynaklar	6438	8626	3067	5070
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	45853	43904	49045	47329

Tablo 2.2.3.**Metro A.G.'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

Aktifleştirme Durumu	METRO			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Maddi Duran Varlıklar	6822	6979	8282	8415
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	173	171
Toplam Duran Varlıklar	9225	9434	10858	11041
Toplam Varlıklar	15779	15992	17412	17599
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	0	386	382
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	8376	8114	8762	8496
Uzun Vadeli Borçlanmalar	3094	3795	5986	6579
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	100	88	0	0
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	4242	4990	7034	7686
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	3640	0	2095	-1469
Toplam Özkaynaklar	3161	2888	1616	1419
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	15779	15992	17412	17601

Tablo 3.1.**Teknoloji İşletmelerine Ait Gelecekte Ödenecek Kira Asgari Bedelleri**

	Teknosa (Euro)		Dixons (Euro)		Ceconomy (Euro)	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Finansal Tabloların Ait Olduğu Yıllar						
Vadesi 1 yıldan az	29,7	35,22	384	424,2	588	647
Vade süresi 1-5 yıl	67,6	102,8	1061,2	1254,8	1480	700
Vadesi 5 yıldan uzun	14,9	29,9	671,4	765,2	386	451
TOPLAM	112,2	167,9	2116,6	2444,2	2454	2798

Tablo 3.2.1.**Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş.'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

	TEKNOSA			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Aktifleştirme Durumu				
Maddi Duran Varlıklar	15	19	79	100
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	6	9
Toplam Duran Varlıklar	28	38	97	129
Toplam Varlıklar	126	160	195	251
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	0	24	27
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	141	168	165	195
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	0	68	102
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	0	0	0
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	1	1	69	103
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	-40	-39	-62	-77
Toplam Özkaynaklar	-17	-10	-39	-47
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	125	160	195	251

Tablo 3.2.2.**Dixons Retail'ın TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

Aktifleştirme Durumu	DIXONS			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Maddi Duran Varlıklar	448	499	1371	1523
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	0	0
Toplam Duran Varlıklar	5368	5828	6291	6853
Toplam Varlıklar	8289	8755	9212	9779
Kısa Vadeli Borçlanmalar	49	12	332	320
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	3090	3225	3373	3533
Uzun Vadeli Borçlanmalar	467	555	1745	2021
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	153	164	32	22
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	1568	1900	2725	3224
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	1015	907	498	299
Toplam Özkaynaklar	3631	3630	3114	3023
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	8289	8755	9212	9779

Tablo 3.2.3.**Ceconomy AG'nin TMS 17 ve TFRS 16 Standardına Göre Değişen Finansal Tablo Kalemleri**

Aktifleştirme Durumu	CECONOMY			
	AÖ18	AÖ17	AS18	AS17
Maddi Duran Varlıklar	0	858	2125	2.322
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	65	104
Toplam Duran Varlıklar	0	2.144	3.663	3.712
Toplam Varlıklar	0	8.280	9.856	9.848
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	0	470	511
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	0	6.551	7.254	7.062
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	279	1697	1.978
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	8	0	0
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	1.061	2.463	2.752
Geçmiş Yıl Karları/(Zararları)	0	12	-891	-622
Toplam Özkaynaklar	0	668	140	34
Toplam Özkaynaklar ve Yükümlülükler	0	8.280	9.856	9.849

